

ЛІТЕРАТУРА:

1. Литературная энциклопедия. – Т. 9: Польская литература. – М., 1979. – С. 89-90;
2. Курчів Р.Ф. Красіцький // УЛЕ. – Т. 3. – К., 1984. – С. 48-49;
3. Українська радянська енциклопедія. – Т. 7. – К., 1981. – С. 332;
4. Булаховская Ю.Л., Лунатов А.В. Игнатий Красицкий // История польской литературы. – Т. 1. – М., 1968;
5. Антологія польської поезії: у 2-х т. – Т. 1: Ігнатій Красіцький: Вступ до байок. Байки. Переклади Миколи Годованця / Вступний коментар В.Ведіної. – К.: «Дніпро», 1979. – С. 54-58;
6. Brückner A., Krasicki I. Dzieje polskiej literatury w zarysie. – Wydanie drugie. – Т. 1. – Warszawa: Gebethner i Wolff – Kraków: Gebethner i Spółka, 1908. – S. 421-426.

Булаховська Ю.Л. (Київ, Україна)

Декілька роздумів у галузі теорії літератури

У статті йдеться про співвідношення поезії і прози у творчості видатних письменників та можливості свідомих авторських переробок в межах даної творчості.

Ключові слова: жанрова специфіка, поезія, проза.

В статтє речь идет о соотношении поэзии и прозы в творчестве выдающихся писателей и возможности сознательных «переделок» в жанровом отношении в пределах данного творчества.

Ключевые слова: жанровая специфика, поэзия, проза.

The contents of this article is the correlation of poetry and prose of the same famous authors and the possibility of style repairs in his creative work.

Key words: contents, article, poetry, prose.

Дозволю собі висловити декілька міркувань в галузі теорії літератури, а саме: по лінії «руху жанрів», на матеріалі російської і української літератур, головним чином, в хронологічних межах ХІХ-го – початку ХХ століть, а також і щодо творчості закордонних відомих письменників, скажімо, американського письменника О'Генрі, відомого і в Росії, і в Україні.

Про який «рух жанрів» йдеться? Про поєднання: поезії, прози й драматургії в межах творчості цього видатного письменника або про можливість «переробки» (авторської) з одного жанрового різновиду на інший.

Перейду до окремих прикладів. Що краще, чи, вірніше, що рівноцінне в

поезії і в прозі *О.С.Пушкіна*? На мій погляд, все-таки значніша поезія, хоча і в прозовому художньому вигляді він (тобто Пушкін) досяг певних «вершин», наприклад, в історичному романі «Капитанская дочка», в «Повестях Белкина» і в «Дубровском».

Звернімо увагу на те, що Пушкін навмисно прагнув прозового викладу у своїй прозі. Виникає питання, чи можна переробити його прозу у поетичний вигляд? Зовсім не можна, а от переробити «Евгения Онегина» (виходячи із сюжетного стрижня поеми) – можна, хоча вона, безперечно, від того дуже втратить. До речі, «Евгений Онегин» існує в музичному оперному втіленні П.І. Чайковського під такою ж назвою, але, по-перше, в певному «зміщенні» образності (маю на увазі образ Греміна – як чоловіка Тетяни Ларіної, ледь, до того ж, негативно наміченого у Пушкіна і дуже позитивного у «сценарії» брата Чайковського – Модеста, а, по-друге, з уточненням – лише «Лирические сцены»).

Поему Пушкіна «Бахчисарайский фонтан» успішно «перероблено», але лише у вигляді балету.

Тепер *М.Ю. Лермонтов*. У нього блискуча поезія, скажімо, «Демон» і неповторна проза – «Герой нашего времени». Та ці жанрові різновиди у творчості одного і того самого Лермонтова аж ніяк не можна «переробити» один в одного, бо кожний має свою образну специфіку. Можна було б, скажімо, переробити в прозу драматично-поетичний твір Лермонтова «Маскарад», де є і певна сюжетна лінія, і певна, по суті, прозова конкретна образність, та все одно, при цьому, було б втрачено певну «поетичну напругу» і просто віршову блискучу лексику.

Не треба доводити, що в романістиці *І.С. Тургенева* і в його гострих соціально-психологічних оповіданнях, на зразок «Муму», є, по суті, і чимало ліризму, та не можна забувати і про блискуче представлений ним жанр «віршів у прозі»: «Как хороши, как свежи были розы...».

Романістика і невеликі оповідання *Л.М.Толстого* аж ніяк ні в поезію, ні в драматургію цікаву «не лягають», а спроба «подати» окремі його твори, приміром, «Анну Кареніну», у вигляді балету – виразно «провалилися».

Візьмемо також невелику прозу іноземних письменників, маю на увазі лірично по суті забарвлені оповідання американського (добре відомого завдяки перекладам) письменника, майстра малого оповідання О'Генрі (псевдонім Уільяма Сіднея Портера (1862-1910)). Його

оповідання «Останній лист» із злиденного життя міських художників про жертвну поведінку аж до власної смерті літнього художника, який пожалів молоду художницю, що вважала, що з останнім листом на осінньому дереві скінчиться і її життя. Там він майстерно намалював останній лист і закріпив його на дереві під холодним дощем. Це врятувало психологічно молоду дівчину-художницю, та йому особисто коштувало запалення легенів і призвело до смерті.

Лірично забарвленим є і «парадоксальне» оповідання О'Генрі про молоду шлюбну пару, фінансово неспроможну, де він, щоб купити дорогу прикрасу для розкішного волосся своєї дружини в переддень Різдва продав єдину коштовність, яка в нього була, - дорогий годинник на руці, а вона, щоб купити йому новий ручний годинник – теж до Різдва – продала перукареві для театру своє розкішне волосся, котре перукар і зрізав. Ліричне забарвлення навіть у цих творах О'Генрі не дає жодних підстав для переробки коротких оповідань О'Генрі в поезію.

Можна назвати в літературних колах і талановитих «перероблювачів» чужих творів в жанровому відношенні. Можна назвати і вдалі жанрові переробки власних творів, скажімо, М.О.Булгаковим своєї прози «Белая гвардия» в «Дни Турбиных»; можна говорити про творчі жанрові переробки своєї неповторної поезії Т.Шевченком в російськомовну прозу, хоча ці переробки не можна назвати вдалими: вони надто мелодраматичні і не свідчать про гарне володіння Великим Кобзарем літературною російською мовою, а от його російськомовні поеми («Слепая», «Тризна»), на думку Л.А.Булаховського, не поступаються видатній російській поезії його часів.

Скажу, на закінчення, що моя стаття, звичайно, дискусійна, але, якщо вона «будить критичну думку», то це вже – явище позитивне.

ЛІТЕРАТУРА:

1. История русской литературы. – Т. 6: Литература 1820-1830 годов. – М.- Л., 1953;
2. Литературная энциклопедия. – Т. 2. – М., 1929;
3. *Булаховський Л.А.* Вибрані праці: у 5-ти т. – Т. 1: Загальне мовознавство. – К.: Наукова думка, 1975;
4. *Булаховський Л.А.* Русский литературный язык первой половины XIX века. – К.: Изд-во Киевского Государственного университета им. Т.Г.Шевченко, 1957.